

Nichita Stănescu

Gheorghe Tomozei

CARTE DE CITIRE, CARTE DE IUBIRE

Ilustrații de Andrei Damian

Cuvânt-înainte de Ioana Părvulescu

Vraja literelor

Au fost odată ca niciodată doi prieteni: Nichita Stănescu, căruiu toți îi spuneau Nichita, și George Tomozei, căruiu Nichita îi spunea Tom, iar uneori chiar prințul Tom (în timp ce el își rezervase locul de rege, poate și pentru că era cu 3 ani și 29 de zile mai mare decât prințul). Cei doi s-au născut - unul în 1933, celălalt în 1936 - între două războaie mari, de fapt cele mai mari de până acum. Știau șesdar ceva despre binele și răul din lume. Amândoi erau poeți, iar asta, de multe ori, întărește o prietenie.

Bănulesc că se înțelegeau foarte bine, altfel nu ar fi avut curaj să scrie împreună o carte. Atunci când faci cu cineva, să zicem, o prăjitură, te mai poți certa pe câte un detaliu (neapărat niște coajă de lămâie, zic eu, ba nu, zici tu, de portocală), dar când e vorba de o carte frământată laolaltă de doi oameni, orice mică ceartă dure la mari dezastre. Vraja ei se tale, ca măconeza.

Ceartă însă nu a existat aici, și nici dușmănie. Cărțile au o însușire: îi recunosc imediat pe prieteni și-i potrec înăuntru, în casa lor caldă și luminoasă de hârtie, în timp ce pe neprieteni îi lasă să aștepte mult și bine afară, la ușa copertei (fără sonerie).

Dar Nichita și Tom, cum vă spuneam, voiau mai mult decât să între împreună în cărți scrise de alții: aveau de gând să construiască ei înșiși o carte, de la temelii până la acoperișul cu horn și cub de barză. Zis și făcut. Au pus pagină peste pagină, cum pun zidarii cărămizile, și cartea a tot crescut.

E foarte frumoasă și strălucitoare clădirea de cuvinte făcută de ei, cu ferestre care se deschid spre toate punctele cardinale și spre toți care știu să citească. Cuvintele care rimează între ele dansează perechi-perechi la balurile organizate, pe seară, în grădina celor doi, iar în jurul dansatorilor se adună o mulțime de animale mari și mici. O să le descoperiți singuri, de îndată.

Farmecul cărții lor de citire și de iubire este că fiecare literă în parte are poezia ei și-apoi, pe pagina alăturată, o poveste în care chiar ea, litera, devine personajul cel mai important, cel mai vizibil, cu care te întâlnești de mai multe ori când mergi de la un punct la altul.

Greu nu cred că le-a fost celor doi autori, întrucât se vede de la o poartă (asista înseamnă de departe, de la vreo 20 de kilometri!) că s-a bucurat fiecare de ce a scris ei însuși, precum și de ce a scris celălalt.

Hărnicia vine de la sine, când ai în ajutor poezia. Dacă poezia se duce să se culce, povestea se trezește și face ea, între timp, toată treaba. Stau de veghe cu schimbul, ca și cum una ar fi în America și cealaltă în Europa.

Înțibia nu putea lipsi, altfel s-ar fi ales praful de toată construcția. Dacă ascuți bine, auzi cum nu o înțimă, ci chiar două bat în inima cărții. A lui Nichita și a lui Tom. Amândoi iubesc la nebune scrisul și cititul, cuvintele și literale. Pe lângă înțimile lor s-ar putea să mai auziți dicăind ceva: rozițele zimțate ale unei jucării.

Înt-adevăr, citirea dă viață încă unui lucru foarte serios, și anume...

—Jocul. În cartea lor de jucărie, în jucăria lor de carte, totul se poate reconstrui după bunul plac al cititorilor. Se poate citi la rând sau la întâmplare, acolo unde se deschide cartea, se pot face combinații în nenumerate feluri. Vă dau o idee. Luapi literale numelui vostru. De pildă, E.V.A; paginile 20-21 (E), 58-59 (V) și 12-13 (A).
Kilometri de rânduri scrise în alte cărți au parcurs cei doi până să poată înventa bucuriile astea pentru cei care au înăgărat de curând...

—Literale. După ce știți să citiți, poveștile cresc una din alta, uneori de dorul lui Andersen, faimosul autor de basme danez, iar alteori ghicitorile pot face, cu noi toți, ocolul Pământului.

Mirapodul literelor s-a dat de trei ori peste cap și s-a făcut poezie. Acum a pornit în fugă spre voi, dar pictoarele lui din spate bat încă pasul pe loc, cu nerăbdare: Când la ușa mea apare / nămlia cu trup de fum, / ultimile ei pictoare / nici nu s-au pornit la drum.*

Nu vă speriați, nămlia asta e ușor de îmblânzit, ajunge o mângâiere. Așa funcționează vraja cititului: mângâiana literelor cu privirea.

O să vedeți ce simpțiu este: Încercăți la litera următoare, P.

Prietenie, poezie și poveste, iară trifoiul născut în paginile cărții, dacă uzi zlinic rădăcina literel P. Dacă mai găsiți un cuvânt frumos cu P (poate titlu de la pagina 45?), îi puteți pune lolală cu celelalte trei cuvinte, ca să aveți noroc: un trifoi de P cu patru foi.

R, care vine în alfabet îndată după P, nu e o literă ușor de pronunțat (unii nu reușesc s-o spună bine toată viața), așa că putem să-l mai repetăm puțin... Respirația apelor rezezi, ropotoitoare, roade rotundele roci... Vă spun încă un cuvânt, tot cu R: râs. Aici, în carte, răd mai ales simpaticile făpuri din ilustrațiile desenate și colorate de Andrei Damian. Foarte mult mi-au plăcut și mie.

Se apropie sfârșitul alfabetului, așa că ne vom grăbi spre litera Z, care ne așteaptă cam de multțor.

Și-am înclăccat pe-o șă și v-am spus povestea cărții așa: pe litere.

Tare bine e să stai comod într-o carte! Te duce ca trenul unde vrei.

Ține de urât. Ține de cald.

Uneori pine chiar de foame și de sete, de-asta citesc camenii cu atâta poftă.

Vraja literelor cred eu, e una dintre cele mai grozave vrăji din lume.

Warsăyop nu areau Nichita și Tom, când au scris cartea, ba știu sigur că n-aveau nici măcar telefon mobil. Aveau, în schimb, telefonul de litere și de cuvinte al cărții. Și dacă n-au tăcut, mai vorbesc și azi la el.

Xenia nu lipsește niciodată dintr-un abecedar, am înălțim-o și eu la 7 ani, tot acolo. E cea mai cunoscută fetiță al cărei nume începe cu X. Xenia înseamnă, în greacă, „ospitalitate”. Cartea întreagă s-ar fi putut numi Xenia, pentru că e tare ospitalieră.

Y se folosește atât de rar în limba română, încât cel doi autori s-au făcut că nu-l văd. Dacă eu îi scriu totuși aici, de dragul vostru, este pentru că s-ar putea să aveți vală la ușa sau să mergeți cândva la New York sau să vă înălțimți cu vreun yoghin, cu Un junku la curtea Regelui Arthur (o carte de Mark Twain) sau chiar cu Yen, omul zăpezilor (un film simpatic de animație). Sau poate să vă jucați cu jucăria aia neastămpărată și neobosită, yo-yo. Și iară că am ajuns, în sfârșit, de la A, la ultima literă din alfabet, Z, care arată ca un drum în...

...Zigzag. E timpul să vă urez bun-venit în carte! Bun-venit în casa de cuvinte! Bun-venit în țara de jucărie a cititului!

B

B-e un bursucel de treabă,
poficios (e numai burți)
nici de vorbă nu te-ntreabă,
nici nu-ți mătură prin curți.

Moșul Creangă-mi zice cum că
bursucelul nostru e
lenevos, fuge de muncă,
stă-n conac și be... café!

Basmul cu moșul și baba

— Bunico, spune-mi basmul cu moșul și baba!

— Bine, băiete. Au fost cândva, când buburuza era a cât
barza din baltă și balaurii se bălăceau în bulboane cu țibani,
un moș și o babă. Moșul avea barbă bogată, ca de berbec,
iar băboiul îl bodogănea bătăind ca un bondar bosumfiat:
„Bărbate, bine-ar fi să macini boabele până bat puținelul și bag
bunătate de barabule în cuptor!” „Ba, a zis moșul, burzului,
nu vreau bucate, azi vreau să beau o bărdacă de Băbească din
butoiul prăfuit sub boltă, în bec!”

C

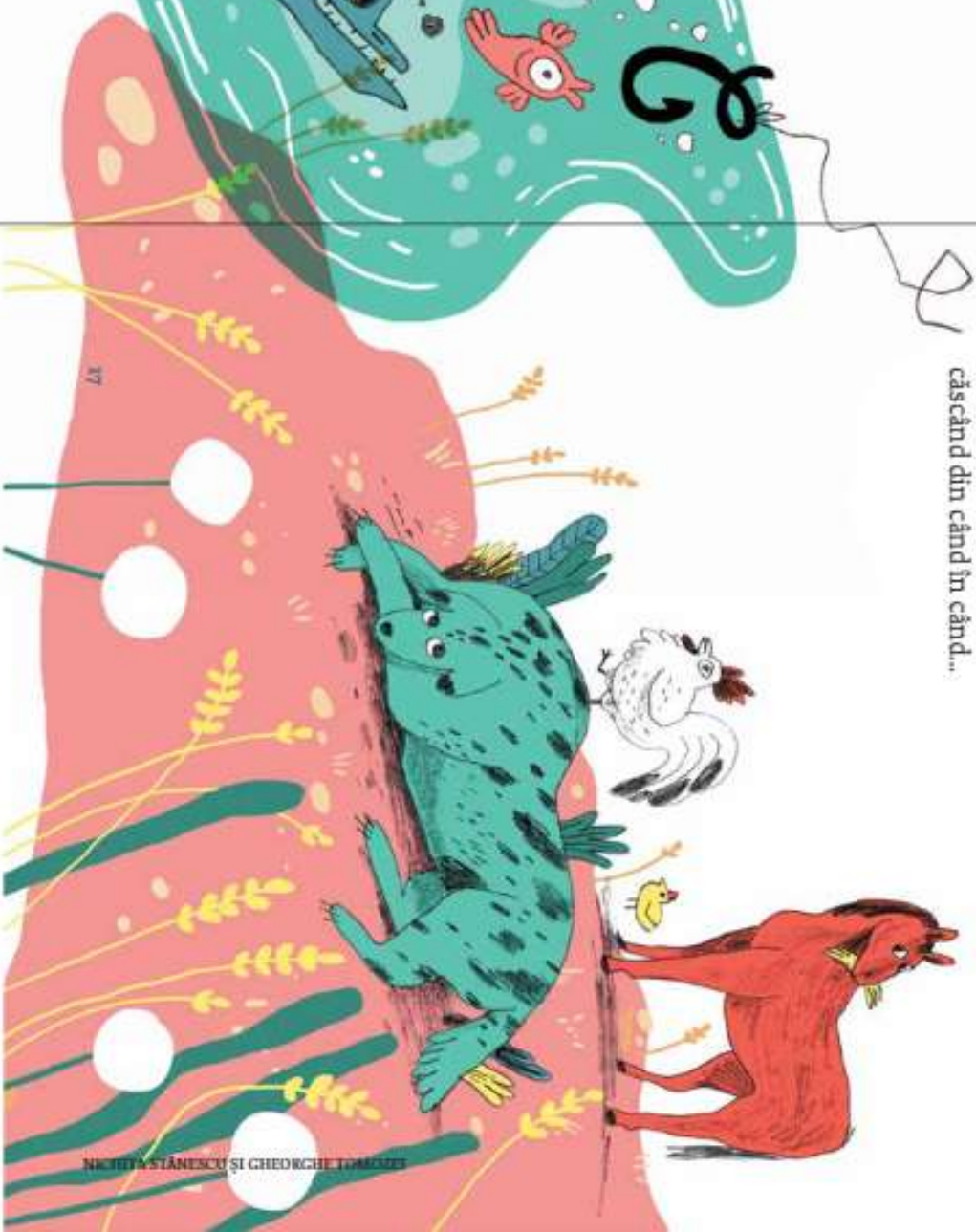
C la unăfti e cărligul
ce ne-aduce din vâltoari
toamna, când se lasă frigul,
pești cu solzii sunători:

Crapi și unduioase mrene,
gingiriță și baboi,
chiar și știucle viclene,
toate – numai pentru noi!

Curtea casei

Ce larmă e în curte! Coccoșii ies din cotețul de sub corcoduș și cântă, dicălitoni, vrăbile cip-cripesc, caii nechează diuin-du-și urechile mi-d, numai cănele cel credin-dos e cuminte și stă făcut covrig în cotlonul lui. Se visează chelălăind fiindcă a fost chelfănit pentru un cocoloș de brânză, furat, se visează defăind chiftele ori clătite și când se trezește răcăite la ușa cămării cerșind castronul cu diolane din dorbă. Cum se satură, se crede cumplit de ostenit și se culcă iar, căutându-și coada și căscând din când în când...

D

D este un fel de frunză
dintr-un pom necerțat,
cine poată să-mi răspundă
de l-a întâhnit vreodat'?

Frunza lunecând prin lume
în tiparul ei a strâns
și necazuri, dar și glume,
bucurie, dar și plâns...

De la Dor Împărat

— Dincolo de dumbravă dudul e doldora de dude, dovieci
dorm dedulciți la somn, iar dropile desenează dantele sub
dunga depărtării, domoale!

— Vorbești în dodii, dragă Dane, duzii și dovieci cei
dur duli nu dau rod dintr-odată! Numai în cartea de povești
e așa: dulcea brândușă e soră cu dediteii și dragaveiul cu
dafinul. Numai acolo mărul domnesc se logodește cu cireaș
de mai, dalba odraslă a lui Dor Împărat, și spre slava lor lăutarii
dibad își dibuie diblale, iar dâmpnitorii dânpule de dudule
dușumele!

W

Dublu W-i miriapodul
ce-nainte s-a deschis
(paragraful M) și-i rodul
unei răsturnări, în vis.

M întors ar fi, s-ar zice,
decî le-ntoarceți de puteți
versurile scrise-aice
ale ambilor poeți!

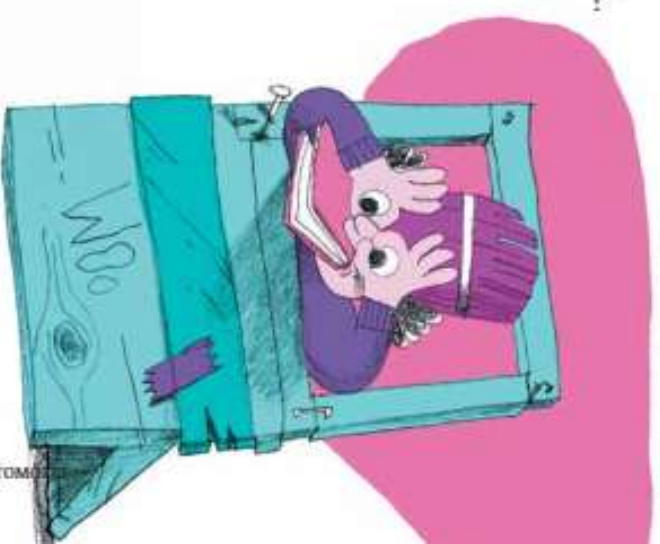
Woody

Woody e prietena noastră din desenul animat. E o ciocântitoare,
dar noi am întâlnit-o mai mult și mai mult în cutia
televizorului care seamănă cu un acvariu.

Într-o zi Woody a ciocânit atât de tare sticla acvariuului
încât ea s-a spart. Adică imaginile din televizor s-au făcut
cioburi și s-au risipit prin odaie. Argintii.

Woody e de-atun-d liberă să se joace cu noi. Doar pe
o polițioară cu cârți. Be-a apă dintr-o călimară goală. Mân-ân că
boabe de mei.

Și noi suntem jucării-le ei...

De ce hibernează marmota de munte

Marmota de munte, care este o ronțăitoare și de care eram îndrăgosit în acea toamnă până la plâns și până la gelozie – și care era păroasă și nemiapomenit de dulce, și care avea doi ochi de marmotă negri și strălucitori cărora le lipseau numai stelele ca să nu-i confund cu cerul însuși – da, ce zic eu, cu două ceruri ele însele.

Marmota de munte nu mă iubea și, în consecință nici nu mă gelozea și, din această pricină, nici nu mă băga în seamă și mă făcea să sufăr nespus de mult și să număr plopii mei canadieni, ca să mă asigur de faptul că sunt fără de soț în ciuda faptului că toți vecinii știu că plâng din pricina ei și, ea, care este o marmotă lipsită de suflet și de munte, adică de mine, și nici de faptul că fără ea nu mai pot a trăi defel.

Atunci am întrebat-o:

— De ce hibernezi când eu te iubesc?

— Treaba mea, mi-a răspuns marmota, și, în genere, vezi-ți de treaba dumitale!

De supărare mi-am ras părul și sprâncenele, codrul și poienele, iar din barba pe care o aveam, mi-am lăsat un singur fir de păr, de capătul căruia am agățat o bilă de plumb, ca să bălângăn, ba la dreapta, ba la stânga.

Un cuc mi-a spus:

— Nu mai sta să suferi atâta pentru diferența asta de marmotă! Am eu o verișoară care tocmai s-a despărțit de bărbatul ei, și care este singură cucă. Poate, dacă vă fac cunoștință, o să vă îndrăgostiți unul de altul, și tu ai să uiți de marmotă, și ea o să uite ce are de uitat și o să fiți numai voi doi și o să fiți fericiți că timpul trece.

— Eu fără marmota de munte nu mai pot trăi defel, am răspuns, și, de supărare și de inimă neagră, am început să dau din firul meu de barbă cel care are la capăt o bilă de plumb, măsurând trecerea timpului.

